

Poročilo

Prvi mednarodni filozofski seminar *Mythos, Logos and Science* v Dubrovniku

JANKO LOZAR

Univerza v Ljubljani,
Filozofska fakulteta,
Oddelek za filozofijo,
Aškerčeva 2,
SI-1000 Ljubljana

Seminar je bil organiziran v okviru mednarodnega centra Inter-University Centre Dubrovnik, trajal pa je od 28. septembra do 3. oktobra 2003. O relevantnosti seminarja v mednarodnem smislu priča dejstvo, da je zbral skupaj filozofska prizadevanja iz štirih različnih kultur. Temu ustrezno so seminar vodili štirje mentorji, in sicer Franci Zore z Univerze v Ljubljani, Željko Pavić z Univerze v Zagrebu, Samir Arnautović z Univerze v Sarajevu in Erwin Hufnagel z Univerze v Mainzu. Vsak mentor, z letošnjo izjemo profesorja Hufnagla, je k sodelovanju povabil tudi nadebudne študente filozofije ter že uveljavljene filozofe in humaniste iz svoje dežele, tako da se je število predavanj zaokrožilo na lepih enajst referatov, ki so iznesli na plano bogat spekter filozofske problematike v okviru delovnega in nosilnega naslova seminarja *Mitos, logos in znanost*.

Moje poročilo o dogodku je pristransko v tem smislu, da dogodek simpozija prikazuje skoz prizmo mojega prispevka, nepristransko pa v toliko, da smo bili kljub različnim pristopom od zadeve mišljenja (*mitos, logos in znanost*) nagovorjeni vsi sodelujoči. Vsak dialog kot igra vprašanj in odgovorov pa kot nujni pogoj vključuje prav vnaprejšnjo nagovorjenost ali prizadetost od zadeve, o kateri dialog poteka. Ne glede na to, da se je dialog odvijal bodisi na način monologa, dialoga, "triloga" ali "tetraloga", in da so vprašanja in odgovori večkrat zadeli ob nerazrešljivo dilemo, "trilemo" ali "tetralemo", smatram simpozij za čudovit dogodek, ker so se različne eidetike – to izrekam brez pomisleka – uspele ubrati v skupno melodijo, v občutek, da vsi deležimo na skupnem dogodku, da smo del skupne usode.

Moj referat se je osredotočil na tri dimenzije človeškosti človeka, kot jih je razkril Martin Heidegger v *Biti in času*. Če je človek najpoprej bitje govornice, logosa (v vseh treh smislih: človek ima *logos*, *logos* ima človeka ter človek in *logos* se imata), se da o njem govoriti kot o bitju, ki ima tri načine biti: vsakdanjega, ki se daje skoz govoričenje, tradicionalno umnega, ki se daje v smislu tradicionalne logike, in ontološkega, ki misli *logos* v smislu, ki je izvornejši od smisla logike in ki rehabilitira polje vsakdanjega načina biti kot nič več zgolj obsodbe vredno neavtentičnost. Kaj se je torej zgodilo s človekom, ki se je udeležil dubrovniškega seminarja? Najprej povejmo, da je filozofska govornica vseh udeležencev spregovorila s poslušom za lastno zgodovinsko umeščenost. Da ne bo pomote: ni se zbrala skupina živih bitij kot posnetkov, ki bi poročala o udeležnosti na onkrajčasovni sferi večno živih idej, ki ne marajo slišati za zemeljski smisel; ni se zbrala skupina Subjektov, ki bi ne glede na vsako izročilo, ki zgolj ovira absolutno svobodo, odločala o usodi sveta za nazaj in naprej; niti skupina verig ozna-

čevalcev, ki bi se mimo človekove duše kar sama od sebe verižila okrog objekta "mali a", in bi bila uspešnost srečanja vzpostavljena z nekakšno neuspešnostjo srečanja itn.; to, kar Heideggerja dela velikega misleca, je razkritje majhne raze, diabolične sredine, ki ni nikakršna platonska nezmožnost deleženja ideje na bivajočem, lacanovska nezmožnost srečanja subjekta s subjektom in objektom. Ta sredina srečevanja ni pozitivirani nič. Nič bivajočega ni čisti nič, pač pa razkritost biti kot življenjska sredina. In ta sredina se daje v razpoloženju. To je zgodovinski moment dubrovniškega srečanja. Nismo se namreč srečali zato, da bi umno odigrali subjekte, za katere se predpostavlja, da vejo, marveč smo se srečali, ker smo se srečali tudi in predvsem v čudoviti atmosferi porajajočih se prijateljstev, v smislu Schelerjevega srečevanja oseb in ne umov, egov, transcendentalnih subjektov.

Prav območje razpoloženja, ki človekovo telesnost, duševost in duhovnost ubira v melodijo, in človeka daje v srečevanju s sočlovekom, je tista sredina, ki človeka sploh šele omogoča v vseh načinih razkrivanja resnice: 1) telesne: del simpozija je tudi to, da preživimo čas v skupnih prostorih, za skupno mizo. 2) duševne: da se družno smejimo dobri šali, se veselimo nad veseljem drugega in da skupaj začutimo zlato žalost, ki preveva družno zapete sevdalinke, Ježkove poeme, in tragično občutje življenja sploh. 3) duhovne: da nas prizadeva resnica, ki jo gre še vedno misliti tako, da prisluhujemo, kaj nam imajo povedati klasiki filozofije, da nas prizadene skupna zadeva mišljenja – kot sveta in prekleta usoda novoveške subjektivitete.

Ker bodo referati objavljeni tako na Hrvaškem, v Sloveniji kot v Nemčiji, se le na kratko osredotočimo na njihovo vsebino. Franci Zore (Univerza v Ljubljani) je v predavanju z naslovom "Hermes – Bog hermenevtike?" spregovoril o *mythosu* Hermesa in ga na filozofski *logos* navezal prek tematizacije povezav med starogrškim mitom in filozofsko hermenevtiko. Tako smo se lahko seznanili z bogatim izročilom antične mitologije, ki na svojstven način sodoloča horizont hermenevtike. Željko Pavić (Univerza v Zagrebu) je s tekstom "Politeistični izhodi iz pekla" spregovoril o problemu stremljenja po univerzalnosti, ki se – po besedah Derridaja – kaže predvsem kot univerzalna latinizacija sveta. Tako smo lahko prisluhnili govoru o problematični etični dimenziji volje do moči, ki je doma predvsem na evropskem Zahodu. Erwin Hufnagel (Univerza v Mainzu) je v referatu z naslovom "Obrobne pripombe k moderni teoriji o mitu" spregovoril o problemu demitologizacije in odnosu do mitologije pri različnih mislecih novoveške filozofije in prišel do zaključka, da tudi *mythos*, in ne le *logos*, zasnavlja dimenzijo resnice evropskega človeka. Samir Arnautović (Univerza v Sarajevu) je s tekstom "Vednost in znanost v filozofiji Franza Brentana" predstavil probleme in pomen Franza Brentana za sodobno filozofijo, z glavnim poudarkom na njegovem pomenu za fenomenološko polje filozofije. Branko Klun (Univerza v Ljubljani) je v referatu "Na Heideggerovih sledeh" podal primerjavo Heideggerove in Levinasove misli, in pri tem izpostavil, da se mora interpretacija obeh velikih mislecev predvsem zavedati kompleksnosti misli in se varovati prevelikih poenostavitev, s čimer se je postavil v ospredje apel po etičnosti interpretacije. Josip Oslić (Univerza v Zagrebu) je s predavanjem "*Mythos* in *kerygma*. Vprašanje 'demitologizacije' k sebi vračajočega se uma" predstavil kompleksno razmerje med starogrškima besedama *mythos* in *kerygma*, ki ubesedujeta bogato miselno tradicijo in medsebojno prežemanje evropske teologije in filozofije. Vahidin Preljević (Univerza v Sarajevu) se je v besedilu "Friedrich Schlegel in 'Razprava o mitologiji'" osredotočil na problem, kako romantični genij kot enkratni kulturni dogodek postane del občega izročila, s čimer smo lahko vnovič preišljali o starodavnem problemu *hen to pan*. Ivan Markešič (Univerza v Zagrebu) je z referatom "Kult plodnosti v svetovnih religijah" s sociološkega gledišča obravnaval problem odnosa med "besedo in mesom", s posebnim poudarkom na krščanskem odnosu do telesnosti in

ženskosti, ki ga kritično pretresa z ozirom na druge mitologije. Ivo Kerže (Univerza v Ljubljani) se je s tekstom "Bistvene prvine Heideggrovega mišljenja. Oris enotne interpretacije" približal kočljivi temi Heideggrove bližine nacionalsocializmu, kar zgovorno priča o tem, da nas, kljub izrecnemu slovesu od moderne izkušnje, subjektiviteta slabe volje do moči še vedno bistveno osvaja in ogovarja. Goran Kardaš (Univerza v Zagrebu) je s predavanjem "Budistično zanikanje absolutnega" poskušal premostiti miselni prepad, ki zija med tako različnima mišljenjinama, kot sta budizem in fenomenologija.

Usodo novoveške resnice lahko doživeto izkusimo kot krizo intersubjektivnosti in skrajno nezaupanje v čutnost, čustvenost in razpoložensjnost. Celotno prizadevanje bi se dalo najbolj grobo skržiti na misel, da nam gre vsem za vnovično odkritje smisla Zemlje ali življenjskega sveta. Descartes je zakoličil usodo človeka kot samozadostnega subjekta, ki je nekakšna monstrozna Arhimedova točka, ki se je ne dotaknejo ne Božja volja ne sočlovek ne minevanje časa. Ta novoveški projekt, ki žene človeka v samovoljno obvladovanje samega sebe in sveta še danes, se z nujnostjo dovršuje opustošenje 1.) človekovega domovanja v svetu (brezdomnost in izgubljenost modernega človeka), 2.) medčloveških odnosov (indiferentnost do življenja drugega) in 3.) vsakdanjega življenja, ki varuje človeka v tem, kar je, se pravi opustošenje človeka samega (potreba po nenehni originalnosti, svobodi kot iztrganju iz banalnosti, nenehna potreba po revolucionarnem razbrzdanem občutju in nuji, da je treba vse spremeniti, da je pravo življenje nekje povsem drugje).

Naša delovna in miselna vnema ter prizadevanje sta bila nezatna v tem smislu, da nam je šlo, kot bi dejal in nam pokazal veliki bosanski režiser Ademir Kenović, za "Ono malo duše"; nezatna predvsem za tistega, ki živi za velike eshatologije in pompozne kritike resničnosti – s čimer pa zanemarija prav človeka in čudovito, kratko, krhko, veliko inogočno življenje.